

ACC. N:R M. 14039:1-14.

Landskap: Småland Upptecknare: Ernst Sandgren, Diö
Härad: Albo Berättare: Peter Nilsson, "
Socken: Stenbrohult Berättarens yrke: kyrkvärd, hem. ägare
Uppteckningsår: 1954 Född år 1883 i Stenbrohult

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Om bondens liv och arbete v. skedskiftet.

s. 1-14.

Skriv endast på denna sida

M. 14039.

Landskap: Småland Berättare: F. kyrkovården Peter Nilsson, Råshult
Härad: Albo Berättarens yrke: Hammansäg.
Socken: Stenbrohult Berättarens adress: Råshult, Diö
Uppteckningsår: 1954 Född år 1883 i Stenbrohult

Upptecknare: Eh Ernst Sandgren, Stenbrohult Diö

Ur sekelskiftets bondeliv i Stenbrohult

M.14039:1.

En god bild av bondelivet åren närmast sekelskiftet ger oss förre kyrkovärden Peter Nilsson, Råshult i sina minnen och hågkomster.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

u

Han säger: Om vinterkvällarna stod jag vid bordet och under mors uppsikt lärde jag mig abc.-boken och lilla katekesen. Mor talade om, att Gud är kärleken och vill oss människor det allra bästa, om vi lyda och tjäna honom. Vidare talade hon om, att Gud givit oss levnadsregler i tio bud, som Luther förklarar i sin katekes. Och om vi följa dessa regler, går det oss väl i livet. Jag lyssnade och tänkte. Jag såg på mor, där hon spann lin i form av tågor eller skättefall, än ull. Jag såg på far, där han satt och kardade ull. Han hade en stor handfull ull under hakam, och så tog han en tuss därfån och lade mellan kardorna. Strax blev det en karda av ull i form liknande ett stearinljus, tog det i ena ändan och höll den mot fotogenlampan. Var den genomskinlig och fri från knutar, lades den i hög för spinning, annars fick den kardas om. Jag såg på äldsta systern, som satt i vävstolen och vävde tyg till kläder, än linneväv till dukar, handdukar, skjortor m.m. En yngre syster spoltade tutor av garnet som hängde på trävindan, lagade strumpor, än satte långa böter av hemvävt tyg på de årsgamla vardagsbyxorna, varefter de höll ett år till. Nere vid dörren såg jag mina äldre bröder tillverka jordbruksredskap såsom veddröjar, stensläpor, träharvar, årderkrokar m.m., allt under det de underhöll brasab i kakelugnen med rester från träslöjden. Så blev det plötsligt tyst i stugan. En syster kom in från köket med korngrynsgröten, steg över veddröjem, som nu blivit färdig, och satte gröten på bordet och därefter ett fat mjölk. Skedar togs fram från lådan under bordsskivan. Far och mor fick var sin hornskeed och vi barn var sin träsked med ingraverad bokstav, utvisande vems det

var. Far och mor och de äldsta syskonen fingo sitta de yngsta stå, ty de skulle växa. Far och mor knäppte händerna, varefter den av barnen, som var i tur därtill, läste till maten. Så började skedarna röra på sig. Än var de i grötfatet, än i mjölkfatet, än i munnen. Efter 10-15 minuter voro vi mätta och belåtna och tackade för maten. Någon vid bordet sa: "Min sked har jag slickat så väl, att det är onödigt att diska den". Däri instämde de övriga, och skedarna lades i lådan. Snart var arbetena igång igen. Vid spinnrockens surr, laets dunk mot övet i vävstolen och yxhuggen nere vid köksdörren samt mors vackra psalmsång, varom det berättades att den hördes över hela kyrkan, somnade jag in så gott, än på golvet, än å trälocket på soffan, att jag många gånger icke vaknade, då de klädde av mig och lade mig i sängen.

En tid vid varje års början var det ingen brådska. Man ville ta igen sig efter de ansträngande julförberedelserna. Det var endast de nödvändiga göromålen i hushållet och i ladugården som utfördes. Oro för det dagliga brödet förefanns ej, utan man kunde se an den närmaste tiden med lugn. Till julen hade nämligen bakats flera bak bröd av sammalet rågmjöl samt dessutom ett par bak av rågsikt. Brädet, som låg nedgrävt i säden på vinden, höll sig färskt och gott och brukade räcka till framåt påsk. Vidare fanns det gott om fläsk i saltkaret efter den årsgamla julagrisen och ett pund ister, som smälts och förvarades i en lerkruka.

Kosten var enkel. Till frukosten stektes fläsk, och flottet slogs upp i en kopp. På stekpannan slogs skummad mjölk, vari vispades skrätt kornmjöl och på söndagsmorgnarna ett par ägg. Efter en stunds kokning påhålldes en del av flottet. På bordet, som var utan duk, sattes pannan på en järnring. Tallrik eller sked fanns inte på bordet. Som sked användes brädiskivan. Familjen samlades kring bordet. Envar skulle hålla sig till sin kant.

Sin kant av pannan, och det var en fördel att doppa först, ty dit flöt flottet. Efter maten blev det en kopp mjölk eller rågkaffe, tillsatt med ett ^{1/2}spargat, som kallades cikoria och kostade 5 öre per. pkt., jämte en liten sockerbit, som knäcktes ut från den runda kägelformade sockertoppen samt en eller annan kringla av skrätt kornmjöl. Till middagen var det oftast kokt potatis, som sattes på bordet oskalad. Sås tillagades genom att laga det sparade flottet från frukosten på stekpannan vari vispades en handfull mjöl, utspäddes med en kopp mjölk och fick koka en stund. Pannansattes på bordet, och med gafflar som tagits fram från skjutlådan under bordsskivan, skalade envar sina potatis, delade dem i bitar, som med gaffels hjälp doppades i pannan, stoppades i munnen och tuggades tillsammans med ett stort bitt på den grova brödskivan och ett litet bitt på fläskskivan, som sparats från frukosten. Kl. 4 em. var det merafton. På bordet fanns det grovt bröd och kornkringlor samt en tallrik isterflott, som breddes på den grova brösskivan jämte en nypa salt. En sådan brödskiva kallades smoltagås, till skillnad från flotttagås, då fläskflott brets på brödet. Rågkaffe serverades från kaffekitteln, som stod på fötter i den öppna spisen och utdelades en liten sockerbit. Som förut nämnts utgjordes kvällsmaten av korngrynsgröt och mjölk. Gröten koktes i en stor jängryta, som stod på fötter i den öppna spisen. Det tog två timmar innan den blev kokt, och man fick röra flitigt med den långa grötgrenen, annars blev den vidbränd. Som bränsle användes ofta torkade björkkärvar, av vilka fåren ätit av löven. På grenarna fanns dock ett och annat löv kvar, som brinnande flög upp i skorstenen och ibland kom tillbaka förkolnat och lade sig i grytan, varför gröten var rätt mörk då den sattes på bordet. Den äts emellertid med god aptit, utom då den var vidbränd då den, som rört i grytan var orolig för att få smaka riset. Smör användes icke i hushållet, utan såldes. Inkomsten härav räckte för familjens behov till de små utgifter

M. 14039:4.

FOLKLINGSARKIVET

Institutionen för folkvårdskun-
ning vid Lunds universitet 4.

som den tidens fordringar krävde. Övriga inkomster skulle sättas in i bank ellertill avbetalning av skuld. Jag erinrar mig i detta sammanhang alla de gånger, då jag varje vecka med en korg på armen sprang den nära en mil långa vägen till Älmhult med smör till länsman Dahl, som efter en tid flyttade till Diö, då vägen betydligt reducerades.

Alla i familjen hade var sitt par träskor, först helt av trä, senare med en läderputa över vristen. Läderkor hade däremot inte alla syskonen, utan lånades vid särskilda tillfällen av dem som hade, varför passformen inte alltid var den bästa. Man sprang helst barfota och började därmed så fort tjälen på våren gått ur jorden och fortsatte därmed tills det började frysa på hösten. Då vi inte kunde gå barfota till skolan, hade vi träskor, som utbyttes i tamburen mot hemmasydda tygskor, för att inte rumla för mycket i skolsalen. Om möjligt ordnade vår lärare så, att examen hölls den 15 dec. då han hade födelsedag.

När halva jan. ^{märskad} har gått till ända, och ~~det~~ skulle ^{det} sättas igång med de arbeten, som skulle vara utförda innan vårarbetet tåg sin början. Innan jag skildrar dessa, skall jag berätta litet om djurens utfordring. De stod bundna i avdelade platser på ena långsidan i kostallet. Fodret lades i båsarna, som dessa avdelade platser kallades. Det första fodret på dagen utgjordes av halm utom för de nykalvade korna, som fick ängshö, varav tillgången var störst, då det odlade i mindre utsträckning insåddes i slättervallar. Allt överbblivet foder i båsarna samlades upp, bars in på logen och skars till hackelse tillsammans med annan halm. På jordgolvet i stallet stod uppstaplade avlånga baljor med handtag på mitten. Dessa baljor satte ut på golvet, ifylldes med hackelse, som dänktes med vatten och påströddes ett par händer mjöl i varje balja, som därefter sattes till djuren. Om det blev någon hackelse kvar i baljorna, påströddes ytterligare mjöl, varefter de slickades rena. Vid middagen släpptes djuren ut för vattning, utom de nykalvade korna, som fick vat-

ten inne. Kylslaget av värmen i stallet. Efter vattningen ville djuren gärna in, dels därför att de frös, dels därför att de visst att de fingo ett gott foder hö till middagen. Man kunde inte släppa in alla djuren på en gång, då blev det alltid oreda fast alla hade väl reda på sina båsar, På em. var det åter hackelse, på kvällenhalm och hö som på morgonen. Fåren fick sin lövkärve satt på pinnen i kätten. Kalas hade de då de fingo en kärve av asplöv och lite hö. // De arbeten man undervintermånaderna på nyåret sysslade med var i första hand gallring i skogen till brännsle, hängnader och repatationsvirke, som bars ut till körbråten och lades i skilda högar. Då det var lätt dröjeföre kördes brännslevirket fram till vedbacken, småhöggs och kastades upp i en stor hög. Även granriset kördes hem och lades i en stor hög vid ladugårdsgavlen för att där hackas och sedan det legat över en sommar användas till strö under djuren påföljande vinter. Stängselvirket fick ligga kvar i skogen för att spräckas på platsen till ås, som lades till torkning i en konslava. Av huvudsakligen ena tillverkades s. k. stavar som putsades och vässtes i storändan.

Under hösten hade det brutits upp mycket sten, dels på nyuppbruten mark, dels på den redan odlade jorden. "I dag är det lämpligt att köra sten" sade far. "stenarna äro rena från snö och det är rimfrost på isen, så att dragarna kan gå utan att halka". All sten kördes nämligen ut på isen i den intill liggande Såganssjön och lätt avlastad, lades den i stora högar. När tyngder blev för stor, sjönk isen och vattnet steg upp mellan stenarna, vilka så småningom föllo igenom under ett dovt muller. Antagligen flydde fiskarna till lugnare ställen men återkommo så småningom och funno bland stenarna goda gömställen för sina förföljare, som ville fånga dem i sitt gap. Jag har med en snärja av sättertråd /av mässing/ ryckt upp många gäddor, som under lugna och varma somrardagar solat sig på flata stenar som låg lite under vattenytan.

M. 14039:6.

Många kor och stutar har jag varit behjälplig med att tämja, många har jag tamt på egen hand. Det var lättast att börja därmed medan de voro små och så fort som hornen var utvuxna så att tömmen fick fäste. Ibland hände det att tämjningen försumrades tills djuren voro äldre, med de blevo aldrig så bra dragare. När de tyckte att lasset hängde efter kastade de av sig oket. Far sa: "det är samma förhållande med barn. Få de inte lära sig att arbeta medan de äro små, så söka de dra sig undan påfrestningarna i livet och bli ofta mindre goda och pålitliga människor." Att väl inkörda kor voro starka dragare bevisar en episod, som hände i min barndom: Grannens pojke och jag stod och samtalade. Han påstod att en av de hästar, som användes vid stenhuggeriet för stenkörning, var starkare än mina kor. Jag påstod att korna var starkare. "Jag skall gå hem efter en häst och visa dig, att denna är starkare än korna" sa han. Om en stund kom han med en selad häst, linor och svängel och en lång kätting. Jag lade oket på korna och knöt fast oket i den ena ändan av kättingen, under det att hästen spändes för den andra och så körde vi på var sitt håll. Korna drog hästen runt ladugården, men stannade då de tyckte att det var onödigt arbete. Då fick hästen ett rapp av tömmen och gjorde ett väldigt ryck, så att korna kastades helt om. Hästen drog därfefter korna i hornen ett långt stycke under det jag skrek "stanna" hästen höll ju på att slita hornen av korna. "Jag skall stanna, men först skall jag visa dig, att hästen är starkare än korna" sade han. Äventyret slutade lyckligt, och vi var överens om att korna var starkare då det gällde segdra, men hästen starkare då det gällde ett rycktag.

Då isen var glatt, kunde vi inte köra sten, utan passade på att hämta hem höet från maden, som under midsommarveckan förra året höstats och inbärgats i två stycken timrade och med halm täckta lador, vilka låg i skogskanten intill maden och till vilka det inte äfanns någon landväg på sommaren.

Vi broddade träskorna, satte höhacken på på kälkarna och drog dem ned till sjöstranden för att därifrån på isen, utan att behöva dra för hårt, fortsätta till ladan, som låg ca. 2 km. från hemmet. Sedan häckarna lastats fulla av hö, drogo vi samma väg tillbaka till sjöstranden. Korna eller stutarna hämtades och drog lasset upp till ladan. Detta arbete pågick i flera dagar, och det var 10 - 12 lass, som hämtades hem. När madhöet var hemma och stenen bortkörd, kunde man i lugn och ro stå på vedbacken och småhugga ved eller hacka granris vid ladugårdsgavlen.

Att det led mot våren, kunde man förstå, då far om kvällarna gjorde rivpinnarsamt såg till att rävforna voro i brukbart skick. Så snart snön smält bort, började rishämtningen på slätterängarna. Allt ris och löv, som av vinden förts samman i högar bortfördes och lades på en plöjd åker för att där brännas. Så snart tjälen försvunnit och jorden torkat till så den redde sig, slätharvades fårorna med en träharv försedd med stålade järnpinnar. Därefter kördes gödseln ut i högar, ströddes och tvärades ned d.v.s. man körde ådret på tvären av fårorna. De nyuppkomna fårorna slättharvades med en träharv med träpinnar. Vid lämplig tid då jorden mälts, d.v.s. då ogräset bildat groddar, såddes säden och nedmyllades med årder. Samtidigt skulle det hackas väl omkring varje sten och jorden på åkerrenen skulle skapas in på sin plats. Med stenhackningen var far mycket noga. Minst 5 tum kring varje sten skulle löshackas. Det gick inte att slarva i arbetet. En gång gick far och myllde ned säd och jag gick och hackade omkring stenar. Plötsligt stannade han korna, kom bort till mig stack ned piskskäftet vid en sten och sa: "där går en halsduk kring den stenen. Den hackningen får du göra om ". Efter det säden myllts ned, dröjde det några dagar innan åkeren slättharvades med träharven. Dock utfördes inte denna harvning förrän man såg små groddar stäcka fram på utsädet. Samtidigt hade fröogräsens broddar hunnit så långt att de inte tålde harvning, utan vissnade.

Om någon gräsvall upplöjdes på hösten, jämnades plogtilfjorna på våren före sådd och nedmyllning skedde helst med handhacka, varvi alla lösryckta gräspartier omsorgsfullt gömdes. Sedan stenarna sopats rena från jord och utsäde, återstod vältningen eller kubningen /båda uttrycken användes/ Uttrycket kubning härleder sig från stockar, som ofta benämnes kubbar. Av en rund och jämtjock stock /helst av ek/ avsågades ett stycke om två alnars längd, skalades och inslogs i centrum av vardera änden en järndubb som fästes vid ett dragstativ. För att undvika djurens tramp i åkern utfördes vältningen för hand. Barfota drog vi välten mellan och över stenarna och då åkern var fädrig låg den väl tillpackad och några steg efter dragarna kunde inte upptäckas. Upplöjd gräsvall besåddes alltid med havre utom en mindre del, som användes för sådd av lin.

Djuren började bli oroliga i ladorna, ty de önskade komma ut på bete. Dessförinnan måste gärdergårdarna omses. Omkring 50 famnar nytt stängsel måste uppsättas varje år. Av far fick jag grundligt lära mig uppsättning av stängsel, vartill användes rund eller kluven ås, och i övrigt i den mån det räckte användes den bästa åsen från det gamla stängslet. Stängslets varaktighet var till största delen beroende av stödstavarnas fastsättande i paret med nackvidjan, som helst skulle vara av en. Sedan djuren släppts ut i hagen där de på öppna platser och i kärren hämtade sin föda, var det ingen brådska. Det var i potatislandet, som måste hållas i ordning och vilket arbete utfördes med handhacka.

Tiden till midsommar gick fort. På midsommarafton bars det in mycket löv och därmed kläddes väggarna i rummen. Vidare sattes löv i koppar och lerkrukor vari hälldes vatten och satten på kakelugnsskägget och på borden. Till sist pryddes lövverket genom instuckna knippen av ängsblommor, Så snart midsommarhelgen var över började slåttern på madorna. Där hade mina bröder lärt sig använda lien och nu var det min tur att lära mig kons-

M. 14039:9.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsfor-
kning vid Lunds universitet

Det ~~Avr~~ att gå skärgång fram och tillbaka mellan skogsbrynet och sjön. Om lien någon gång i början kom under slätterbotten träffade den endast vitmossan dy eller vatten och behövde för den skull inte omses i brynbaljan, som stod på landbacken. På somliga platser var maden så lös att man måste stödja sig på lien vid förflyttning. Tåmpade man igenom, kändes det som om man gick på en tjock matta, som vilade på vatten. Det berättas i orten, att en kvinna som höll på att rävsa hö från ett sådant ställe å maden på andra sidan ån, som tillhörde Borshult fallit igenom och man lyckades inte finna henne. Mina systrar brukade rävsa ihop gräset i breor, som lades på platsens torraste ställe. Vid vacker väderlek kunde det gräs som slogs om dagen inbärgas som hö påföljande dag. Det mest anstängande arbetet var höets inbärgning i ladan. Det var tröttsamt att i den mjuka marken med endast den tomma höbågen på axeln gå ut till den nya höbrean som väntade och lättare blev det inte att med höbyran på ryggen och då man ibland slog igenom till magen ta sig tillbaka till ladan.

Omkring den 1 juli började slätteren i inägorna, som nästan uteslutande, utöver den odlade jorden utgjordes av slätterängar. Det var en liten vetenskap att kunna hugga av gräset på de mycket ojämna och steniga åkrarna. Den första konsten man måste inlära, var att bryna lien. Man brukade prova den på ett venstrå. Hoppade detta av vid minsta beröring med eggen, var den vass. Allt höet bars in med höbåge. Man ansåg att det var minst arbete, ty då kom höet på en gång till sin plats å höstänget. Om höet köddes in, fick man fört kasta det i ladan och därifrån i omgångar till sin plats. Det var också vid den tiden på året, som stynget var mest i verksamhet. Om korna då satte svansarna i vädret, besade och gav sig iväg med hölasset minskades inte arbetet.

Sedan höet inbärgats, började lövhöstningen. Träd fälldes

M. 14039:10.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkforskning
vid Lunds universitet

Det yttersta av genarna skars av med risbit, bands tillsammans till kärvar som sattes till torkning utefter trädstammarna eller hängdes upp på de kvarvarande grenarna.

Korn råg och havre var de sädesslag som odlades. Kornet och rågen och även den havre som lagt sig avtogs med handskära. För att skydda axen gjordes alltid dubbla band. Så småningom började man dock taga av all säd med lie. Härtill pådrev nog mina systrar, som i Skåne lärt sig att taga upp och binda säd efter lie. All säd ~~traskades~~ krakades och skulle dävid tillses att kraken sattes kors i bandet och mitt i körven, så att inga hyllor uppstod som fångade regnvattnet. All säd bars in. Då kornet bars in hade man ett förkläde över huvudet och omkring halsen för att skydda mot agnarna. Linet rycktes upp med rätterna, band i kärvar och korskrakades och efter torkning uttröskades fröna med slaga eller plejel, som det också kallades. Därefter breddes linet ut på myren för rötning där det låg skyddat för löv som fördes kring av vinden. Efter rötningen som tog längre eller kortare tid, beroende på väderleken hoprävsades linet då det var torrt i större buntar och lades under tak för att sedan på vårsidan nästa år laggas in i byns bastu, som eldats varm. Från badstun uttogs det varma linet, så mycket åt gången, som man kunde hålla i handen. Tuggades sönder i bråtor, som stod i vindfånget utanför badstun. Vid denna behandling föll linstrånas yttre del bort och det man höll i handen var en silkeslen linbunta. Det återstod emellett ytterligare en behandling innan linet var färdigt för spinning, Logen sopades ren och skättestolar sattes ut på golvet. Mina systrar och ett par grannkvinnor med ^hscälett om håret och ett skätteträ i handen steg över logbalken och snart var skätteträna i full gång. Av linbuntan, som passerat bråtan blev det strax dels tågor och dels skättfial /blånor?/ Tågorna hade kvinnorna i vänstra handen och skättfallet låg i en hög vid skättestolen, vilken hög blev större när kvinnorna plockat av sig det

M. 14039: //.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

skättefall, som hängde på deras huvuden och axlar.

Sedan årets gröda inbärgats och höstkörningen skutförts skulle den odlade jorden utökas genom stenbrytning av ny mark från de delar av slätterängen som var minst stenbunden. Borttagning av sten från den redan odlade jorden förekom sällan, men däremot var man angelägen att få bort stenrösen, på vilka växte en skog av buskar till skada för intill växande gröda. De redskap, som användes vid brytning var spett, våg och flåhacka. Vågen var i storändan något tillspetsad och beslagen med en hästsko. Två karlar med var sitt spett och vid behov anlåtande av vågen samg en man som skötte flåhackan hann schakta ett stort stycke på en dag.

Det var ett hårt arbete att bryta mark till åker och fläsket i saltkaret och smulten i lerkrukan började ta slut varför julgrisen måste slaktas. Hur det gick till vid ett tillfälle, då grisen skulle slaktas, har jag väl i minne. Slaktarn kom kl. 3 på morgonen. När vi ätit, tände slaktarn sin lånpipa och rapade till som tecken på att han var mätt. Slaktarn med vrelen i handen, far och mina två äldre bröder gingo ut för att hämta grisen. Vid tidigare tillfällen hade jag och min yngre broder sprungit upp på vinden och gömt oss under filter och täcken i en säng och med fingrar i öronen för att slippa höra grisens skrik. Vid detta tillfället hade jag blivit så mycket modigare att jag vågade vara med vid slakten för att lysa. Grisen skulle lyftas upp över en två fot hög stenfot och genom en dörr på baksidan ut ur ladugården. Genom dörren och ned i kätten skjöts en stege på vilken lades ett par bräder. Grisen reste sig på frambenen och undrøde vad det var fråga om. Men då slaktarn med vrelen och de andra karlarna steg in i kätten, hoppade grisen upp med väldig fart. En av karlarna grep tag i grissvans för att hejda farten, en annan fick tag i öronen och under grisens högljudda skrik lades vrelen i munnen på honom.

På sidan släpades därefter grisen upp för stegen. När man kommit till hälften lyftes stegen sköts genom dörren och utgjorde brygga utanför kätten. Grisen skrek förtvivlat under det han drog omkring ladugården, över gåtsplanen, omkring stugan och in i köket. Därefter lyftes han upp på slakttavlan. Av grisens och karllarnas tyngd bröts ett ben på tavlan och grisen blev stående vid sidan av densamma. Samtidigt hafte den stora kopparkitteln fått en stöt, stjälpt och det kokheta vattnet spred sig över golvet. Grisen skrek och sprang omkring det heta vättnet, som emellertid snart försvann i springorna mellan golvbräderna. En låda sattes under tavlan som ersättning för det brutna benet och grisen skulle lyftas upp på nytt. En av mina bröder högg tag i öronen på grisen, som snart skilde sig från greppet genom att springa under ett bord. Bordet välte, bunkar och tallrikar föll i golvet. Så småningom kom grisen på tavlan och blev avtappad blodet utan föregående bedövning. Stöckhälet syddes igen för att något blod inte skulle gå till spillo. Det tog nära två timmar innan nytt skållvatten var färdigt och ungefär samma tid innan grisen var färdigskållad. Såväl innehållet i magen som bröstkorgen uttogs under det grisen låg kvar på tavlan. Det blod som ev. fanns i bröstkorgen hämtades upp med en grytsked av trä. Grisen delades med bukbälta som användes till sylta, revbensspjäll samt bröstben vilket koktes på julaftonen tillsammans med korv och i vars spad man doppade i grytan. Vidare en rygg som skars mycket smal, varför den kallades rävrygg. Någon gång på fm. var man färdig med slaktningen och kvinnorna fick fortsätta med att göra korv och sylta m. m. Palt tillverkades så, att det ^{av} blod och sammalet rågmjöl gjordes en hård deg som formades i bullar vilka koktes i spadet vari syltan kokts dock sedan det mesta av flottet skummats av.

Tröskningen av årets gröda tog lång tid i anspråk, då det handtröskades med slaga eller plejel. För att kunna slutföra

tröskningen till jul måste vi ottetröska. Far väckte vid 3-tiden på morgonen. Innan vi gingo ut brukade far alltid äta upp en palt från kuden i slutet av oktober slaktade årsgamla julgrisen. I den tidiga morgonstunden var jag inte tillräckligt matfrisk att gnata i mig en palt utan valde smoltagåsen och en kopp mjölk. Vi skulle alltid till frukost tröska 5 travar som blev 10 krakar. Då säden uppkrakats. På frukostbordet väntade det omtalade kornmjölsdoppat. Mina äldre bröder hade tidigare deltagit i de olika arbetena på gården men tjänade nu hos bönder i orten. Ibland voro mina systrar ute och hjälpte till med tröskningen. Då fyrtröskade vi, vilket var så taktfullt och roligt. En gång minns jag, att vi kom i otakt. Jag kastade plejlen och grep mig i låret med båda händern och skrek av rädsla "en orm". Far kom och slog till mig med flathanden på låret och en död råtta föll ned vid sidan av träskon. Det kändes obehagligt då man på den tiden inte hade några kalsonger, utan rätten tog sig upp på bara skinnet. Då det blev för mycket säd på logen, måste den reasas från agnar och bäras upp på vinden i boningshuset, där säden på den tiden förvarades. Rånsningen skedde genom handkastning med en liten handskoffa, varvid den tyngsta säden kom längst fram på logen, under det agnarna stannade på logens mitt.

Lugnt och stilla och med förnöjsamhet utförde byfolket sina sysslor. Jäkt som i våra dagar försvör mångas nerver var okänt. Kvinnorna deltog i förkommande arbeten i större utsträckning än i våra dagar. Det var inte ovanligt att se en kvinna stå i gödselhögen och småhacka gödseln, deltaga i lastningen samt utströ den på åkern. Då jag gick i skolan i Stenbrohult, såg jag ofta Ingrid i Bokelund plöja och harva ^{med} kantorn Hultgrens kor på åkrarna ⁱⁿ till den gård jag nu äger. Kantorn brukade själv utföra dessa arbeten men han var mycket upptagen med skrivgöromål. åt ortens befolkning.

Många minnen har jag från jultiden i min barndom, såsom

glädjen att få sätta upp julbrev på väggarna, på ~~fönstret~~
fönsterkarmen och med lutning mot fönsterrutan, sätta upp deg
avformade och bakade gubbar, gummor och barn samt hästar,
kor, ~~eeh~~ får och lamm, att få dela ut små brödkakor till fat-
tiga barn, som besökte hemmen. Vidare gläggjen med att få hjälpa
till med att fästa upp juladuken i taket, samt strö ut hackat
granris på golvet, som åstadkom högtidsstämning men också
stillhet, ty riset fäste sig i uälstrumporna under fötterna
och man gick icke i onödan över golvet. Slutligen att på jul~~af~~
aften få äta fint bröd samt risgrynsgröt, som icke förekom vid
någon annan tid på året. Så kom juldagen. Julottan började ~~klax~~
klockan fem. Det var stor glädje att i fars sällskap från
skogsstigen komma ut till landsvägen vid kyrkan och se långa
rader av hästskjutsar med kyrkobesökare och vid slädföre
lyssna till bjällerklängen, som avslutades av klängen till
samling från tempelklockan. Efter ju, samlades byborna till
julkalas för att tillsammans äta och njuta av den goda jul-
maten, och voro då i tillfälle att se de unga roa sig i hem-
men med dans och ~~lek~~ alla slags jullekar. Snart började
ett nytt år, men mitt i natten förkunnade ~~också~~ kyrkklockor-
na, att också ett nytt århundrade började. En sådan högtids-
stund ha icke alla förmånen av att få vara med om."